

Finansdepartementet
postmottak@fin.dep.no

Oslo, 21.08.2020

Innspill til forslag til nasjonalt statistikkprogram 2021-2023

Vi viser til brev av 03.juni 2020 fra Finansdepartementet og FFA ønsker å gi et innspill på vegne av medlemmene til nasjonalt statistikkprogram 2021-2023. Uttalelsen bygger på innspill fra medlemsinstitutter.

Generelle kommentarer:

Noen av FFA sine medlemmer har veldig lang erfaring med ansvaret for å produsere nasjonal statistikk. NIFU har ivarettatt oppgaven med å produsere nasjonal FoU-statistikk i over 40 år. Fra 2022 vil oppgaven flyttes fra NIFU til et statlig organ. FFA synes det er beklagelig at statistikkproduksjonen flyttes ut av et veletablert og tungt fagmiljø bygget opp over lang tid. Vi vil minne om at statistikkene må utarbeides og formidles på et vitenskapelig uavhengig grunnlag og på en objektiv, faglig og transparent måte. Det er sentralt for FoU-statistikkenes legitimitet at det ikke kan stilles spørsmål ved statistikkens uavhengighet. Instituttene på statlig grunnfinansiering, som NIFU, representerer den nødvendige uavhengigheten.

Statistikken idag - og slik det er mulig å lese ut av høringsdokumentene at det er tenkt fremover - fremstår noe mangelfull når det gjelder spørsmål om diskriminering. Dette er et felt Bufdir har ansvar for, men der Bufdir har en klar samarbeidsrolle med SSB på statistikk på barnevernsfeltet, er ikke det samme tilfellet på diskriminering. Diskriminering er komplekst å måle og dokumentere, men gitt de muligheter som finnes i registerdataene, samt i levekårsundersøkelsene som også inneholder survey-elementer, og de investeringer som alt gjøres både fra IMDi og Bufdir på disse feltene med tanke på kunnskapsutvikling, ville en mer proaktiv strategi for offisiell statistikk i Norge på dette feltet være formålstjenlig.

Når det gjelder de ulike områdene så virker omtalene stort sett å være basert på statistikk som foreligger og som produseres per nå. Innenfor den relativt korte perioden som notatet gjelder, vil det fort bli slik, men vi skulle generelt ha ønsket noen flere betraktninger om nye statikker innenfor de enkelte statistikkområdene. For eksempel vil bruk av stordata og geodata åpne for mange nye muligheter i statistikkproduksjonen. Dette er kort omtalt, men det kunne vært interessant å høre mer om hva slags utviklingsarbeid som konkret gjøres på disse områdene, og i hvilken grad det påvirker perioden 2021-2023.

For noen statistikkområder er det egne avsnitt for «utvikling» men for andre ikke. Det ville vært av stor interesse med noe mer detaljerte beskrivelser av arbeider som er under utvikling, og informasjon om i hvilken grad det ikke er noe utviklingsarbeid på de områdene hvor slike avsnitt ikke er inkludert.

Generelt synes vi også at omtalene av de etablerte statistikkområdene noen steder er vel summariske og kortfattede. Vi ser at med mange statistikkområder så er det begrensning på hvor detaljert man kan være, men vi ser gjerne at man ser gjennom omtalene og gjør en vurdering om noen av omtalene med fordel kan gå noe mer i detalj.

Dette programmet omhandler SSBs statistikkproduksjon og ikke utlån av data. Tilgjengelighet, bruk og gjenbruk av mikrodata fra SSB til forskningsformål er avgjørende. FFA og UHR har tidligere tatt opp viktigheten av at SSB legger til rette for at innsamlede data kan brukes av forskere og studenter ved universiteter, høyskoler og ved forskningsinstituttene. Det nasjonale statistikkprogrammet bør derfor legge til rette for bedre kontakt mellom statistikkproduksjonen i SSB og forskningen utenfor SSB.

Kommentarer til de ulike statistikkområdene

Nedenfor trekker vi fram noen områder der vi mener utviklingsarbeid ville vært nyttig.

5.1 Arbeid og lønn

Statistikk om arbeidstid får man i dag fra AKU. Registerdataene fra A-ordningen inneholder detaljert informasjon om avtalt arbeidstid. Siden man har totaltelling i registerdataen kunne dette vært brukt til å produsere statistikk over arbeidstid for flere undergrupper enn det en utvalgsundersøkelse som AKU muliggjør.

Tjenesteinnvandring er et viktig fenomen i norsk arbeidsliv. Vi ser at det er vanskelig å registrere denne type arbeidsinnvandring, men det kunne vært interessant å vite om det er planer om å forsøke å lage statistikk over denne delen av arbeidsmarkedet.

Statistikk over midlertidig ansatte og ansatte i atypiske ansettelser hentes ofte fra AKU. Det kunne vært interessant om det er noen tanker om å produsere statistikk over dette basert på registerdata, for eksempel gjennom proxier for midlertid ansettelser, målt for eksempel ved lengden ansiennitet på bedriften.

Statistikk over nye stillinger er nå i hovedsak basert på NAVs utvalgsundersøkelser. Det kunne vært ønskelig med statistikk som baseres seg på alle nyrekrutteringer, fra NAVs databaser og/eller databasen med stillingsutlysninger i Finn.no.

Prognosestatistikk. Basert på detaljerte og raske innmeldinger av start og stoppmeldinger i A-ordningen kunne man tenke seg at SSB kunne lage prognosestatistikk over utviklingen i sysselsettingen i arbeidsmarkedet for en periode framover. Dette vil være et utviklingsarbeid som vil kreve både metode- og datakunnskap.

5.3 Befolkning

Videreføring av statistikk om «innvandring» med tilhørende underkategorier under «befolkning» er åpenbart viktig med tanke på dagens og fremtidens behov i forvaltningen såvel som i samfunnet forøvrig, herunder for forskningsformål. Videreføring av statistikk om både innvandrere og norskfødte barn av innvandrere, er på samme måte viktig. Det er dilemmaer knyttet til hvorvidt og hvordan statistikk om barn av en utenlandsfødt og en norskfødt forelder, samt barnebarn av innvandrere, skal presenteres eller ikke, og under hvilke kategorier/benevning. Det er imidlertid relevant å videreføre en fortløpende vurdering av hvordan og hvorvidt dette gjøres, all den tid informasjonen finnes i registerdataene, og jmf. diskusjonene rundt Brochmann II-utvalget. Især er det et dilemma at statistikk som viser omfanget av norsk befolkning som har en norskfødt og en utenlandsfødt forelder forsvinner i dagens presentasjon av befolkningsstatistikk.

Det er noe tankevekkende at planen for offisiell nasjonal statistikk ikke har en mer dyptpløyende tilnærming til befolkningens sammensetning og ulike behov og hensyn som bør tas både ifht statistikkproduksjon og ifht formidling. Dette speiles blant annet i at man kort og presist oppsummerer at statistikk om innvandring faller inn under befolkning. Dette er korrekt, men i en plan for nasjonal statistikk, der man samordner og sikrer kvalitet, ville en videre refleksjon rundt hvordan statistikkproduksjon og formidling om «befolkning» kan gjøres med høyest mulig kvalitet og nytteverdi på et svært politisert felt, der kunnskap er viktig og presis formidling kan bidra til å hindre misbruk av statistikken, være ønskelig. Gitt den økende andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn fremstår dette som et relevant hensyn, som kunne vært bedre ivaretatt. Det er, som det pekes på, mulig å gjøre mer i samarbeid mellom IMDi og SSB når det gjelder statistikk på innvandring, integrerings, og

mangfoldsfeltet. Der UDI har en avklart rolle ifht SSB mtp statistikkproduksjon på utlendingsfeltet, bør en tilsvarende rolle for IMDi (f.eks. ifht Integreringsbarometeret) vurderes.

Ett ledd i å sikre statistikk på innvandrings- og mangfoldsfeltet har vært de tre rundene med Levekårsundersøkelse blant innvandrere, omlag hvert tiende år. Neste runde ville komme etter denne planens tidsramme slutter (31.12.2023), men det er likefullt et savn at det ikke sies noe konkret om ambisjoner her, særlig når levekårsstatistikk nevnes som viktig på svært mange av de feltene som diskuteres, men da uten at innvandring diskuteres.

5.9 Kultur og fritid

Det er behov for statistikk om utgifter forbundet med andre typer fritidsaktiviteter (musikk, sang, teater, dataspill osv). Dette er særlig aktuelt i forbindelse med barn og unges deltakelse i slike aktiviteter.

5.12 Natur, klima og miljø

Vi viser til forslag til **nasjonal statistikk for arealbruk** i Norge. Som det framheves i forslaget til statistikkprogrammet, er arealstatistikk av betydning for mange andre temaer, herunder naturmangfold. I tillegg til statistikk om arealbruk, er statistikk og data over ulike typer inngrep og nedbygginger på ulike arealer viktig informasjon for å kunne vurdere samlet belastning av inngrep og påvirkninger i naturen. I og med endret arealbruk, nedbygging og fragmentering er den viktigste negative påvirkningsfaktoren på naturmangfold, er slik kunnskap sentral for å vurdere tilstanden i naturen (jf. nasjonalt mål for naturmangfold) og som grunnlag for vurderinger av samlet belastning, jf. naturmangfoldlovens § 10. NINA har utviklet en infrastrukturindeks (inngrepsindeks) som bygger på tilgjengelige data om inngrep og bruk av arealer i Norge (Erikstad et al. 2013). Dataene og metoden er ferdig utviklet, og denne indeksen vil enkelt kunne la seg oppdatere for hele landet jevnlig. Statistikken kan presenteres på kommunenivå. Kartene har en oppløsning på 100x100 m.

Nasjonal **statistikk for naturmangfold** må inneholde statistikk som angir status og utvikling for naturen i Norge. Statistikken bør ta utgangspunkt i de nasjonale målene for naturmangfold, som igjen reflekterer de globale målene som er integrert i FNs bærekraftsmål med særlig vekt på «Liv under vann» og «Liv på land». Indikatorene for de nasjonale målene er utviklet av Miljødirektoratet og framgår av Miljøstatus <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/miljomal/naturmangfold/miljomal-1.1/> bør dekke alle de tre målene på en god måte (se punktene under), og må ha med indikatorer både for;

1. Økologisk tilstand i de store økosystemene
2. Truet natur
3. Representativ ivaretagelse av økosystemer

Hovedindikatorene for pkt. 1 er i dag naturindeks for de ulike økosystemene. Naturindeksen oppdateres hvert 5. år (www.naturindeks.no) og en ny oppdatering kommer høsten 2020. Naturindeksen var også tidligere presentert som bærekraftsindikator i SSBs oversikt, se <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/baerekraftig-utvikling-store-utfordringer>. Miljøforvaltningen har nå satt i gang et nytt utviklingsprosjekt som skal vurdere «økologisk tilstand i natur» som utvider datasettene og formålet til naturindeks. Det kan tenkes at økologisk tilstand vil erstatte naturindeks over tid, men i den gjeldende statistikkperioden (20-23) anbefaler vi bruk av naturindeks, da metoden for økologisk tilstand fremdeles er under utvikling.

Siden arealbruk, inklusive infrastruktur, er den viktigste trusselfaktoren til naturmangfoldet i Norge, anbefaler vi at naturindeks suppleres med infrastrukturindeksen (se omtale over, gjelder dersom den ikke alt dekkes under arealstatistikk). Forslaget om kun å utvikle statistikk om arter etter truet statuskategorier slik forslaget til nasjonal statistikk foreslår, jamfør rødlista for arter, er på langt nær nok for å kunne gi god og samlet naturmangfoldstatistikk. Vi har heller ennå ikke sett denne statistikken basert på rødlista presentert nevnt i forslaget til nasjonal statistikk.

Vi ønsker også å komme med noen merknader og innspill til forslaget om **nasjonal statistikk for miljøregnskap**. NINA har sammen med SSB deltatt aktivt i det internasjonale arbeidet med å utvikle metoder for økosystemregnskap/naturregnskap under FNs system for miljøregnskap (SEEA). Vi mener

Norge bør ta en aktiv rolle i videre utvikling og implementering av naturregnskap og at det nasjonale statistikkprogrammet må reflektere dette og sikre at nødvendig grunnlagsstatistikk utvikles for å kunne ta dette i bruk. I tillegg til det vi allerede har omtalt under statistikk for naturmangfold, trengs det som del av dette kunnskap om de ulike typer arealers bruk, nytte og verdi (direkte eller indirekte). Metoder for hvordan eksisterende data for dette kan tas i bruk og implementeres i økosystemregnskap, må inngå i omtalen av det nye nasjonale statistikkprogrammet.

5.15 Sosiale forhold og kriminalitet

I perioden 2004–2011 utarbeidet SSB rapporten «Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper [år N]» årlig. Senere har den kommet i 2013, 2016 og 2019. Det ville være nyttig om en slik rapport kom i alle fall annet hvert år. Det er en viktig referanse og et slags barometer på utviklingen for sårbare grupper. Rapportene kombinerer registerdata og levekårsundersøkelsene (EU-SILC).

Det foreligger i dag god statistikk om offentlige pensjoner og stønader. På pensjonsområdet oppgir imidlertid NAV at det er «vansker med kvaliteten på data om AFP i offentlig sektor», og at de derfor ikke offentliggjør tall om dette. Det er ønskelig at det blir fortgang i arbeidet med å bedre kvaliteten på disse dataene. Ideelt bør det være en løpende rapportering om hvor mange som mottar alderspensjon fra folketrygden, privat AFP og offentlig AFP til enhver tid.

Sosialhjelpsstatistikken er svært mangelfull med tanke på hvor mange som mottar aktiveringstiltak og hvilke tiltak de mottar. Aktivering blir stadig mer sentralt innen sosialhjelp, og det vil være nyttig å utvikle statistikk på dette området.

For å få bedre kunnskap om utsatte barn og unge er det viktig at statistikken 12130 Krisesenter og vold i nære relasjoner skiller mellom beboere over og under 18 år, og at statistikken over anmeldte lovbrudd og om vold og mishandling skiller mellom personer under og over 18 år.

En utvidelse av levekårsundersøkelsene med strategiske underutvalg av innvandrere ville gitt verdifull informasjon om ulike innvandrers grupper levekår.

5.17 Utdanning

Når det gjelder utdanning kunne det vært interessant med et samarbeide med SSB og FS (felles studentsystem). FS registrerer karakterer på høyere studier på de fleste universiteter og høyskoler.

Dette vil være godt egnet til å produsere statistikk for karakter i høyere utdanning.

Utdanningsopplysninger for innvandrere som har tatt hele eller deler av utdanningen i utlandet er mangelfull. Det er det gode grunner til og SSB gjør en del for å redusere denne mangelen. Dette blir også kort beskrevet under «Utvikling», men her kunne det gjerne vært litt mer informasjon om bla hva som gjøres og innenfor hvilken tidsramme.

5.19 Valg

Valgstatistikken for Storting-, fylkesting- og kommunestyrevalg bør være lett tilgjengelig og sammenlignbar over tid og på tvers av typer valg. Den samme typen statistikk bør foreligge og presenteres på samme måte for Storting-, fylkesting- og kommunestyrevalg, i tillegg til at man kan trekke tidsserier bakover i tid. Dette gjelder jo mye av statistikken allerede, men det kan gjøres enda mer konsekvent.

Valgstatistikken bør også inneholde statistikk over listeretting/personvalg, for alle tre valgene. I tillegg til totaltall for listerettninger (som nå foreligger for kommunestyrevalg), kunne det presenteres som en del av statistikken over listekandidater, for eksempel etter kjønn, alder, parti og kommune, fylke, valgkrets.

Det er også ønskelig med valgstatistikk på valgkrets nivå. Valgresultater på krets nivå foreligger nå dels fra den enkelte kommune og dels fra Valgdirektoratet. Det hadde vært en fordel om SSB kunne være den sentrale kilden for den typen data som det er interesse for blant forskere, media, politikere og vanlige borgere.

Til fylkestings- og kommunevalg. SSB samler inn statistikk for hvor mange velgere som gir personstemmer ved kommunevalg, men ikke ved fylkestingsvalg. Denne informasjonen burde foreligge også for fylkestingsvalg; det er ingen grunn til å forskjellsbehandle de to valgene.

Til sametingsvalg: Mens valgstatistikk for stortingsvalg publiseres på kommunenivå, publiseres statistikk for sametingsvalg bare på valgkrets nivå. Sametingsvalgstatistikken burde også foreligge på kommunenivå, for kommuner der dette er mulig. Samepolitikere, forskere, lokale medier og allmennheten vil gjerne være interessert i om f.eks. visse partier står sterkere i Karasjok enn i Kautokeino, eller om Alta skiller seg fra omegnskommunene. Denne statistikken foreligger ikke i dag. I mange kommuner er det svært få manntallsførte sametingsvelgere, slik at statistikk på kommunenivå i disse kommunene ville være i strid med hensynet til hemmelig valg. Dette burde likevel ikke hindre publisering av resultater på kommunenivå i kommuner med mange manntallsførte velgere (over en viss grense).

Vi håper at disse innspillene til nasjonalt statistikkprogram 2021-2023 kan bidra til å styrke denne og videreutvikle arbeidet nasjonal med FoU-statistikk.

Vennlig hilsen

Lars Holden
Styreleder FFA

Carina Hundhammer
Leder forskningspolitikk, FFA